

سواپ

SWAPS

- تعریف سواپ
- ضرورت انجام عملیات سواپ فرآورده های نفتی در کشور
- مزایای سواپ
- ساختار سازمانی اداره واردات و سواپ فرآورده های نفتی
- خط مشی و نقشه راه اداره واردات و سواپ فرآورده های نفتی

امروزه اهمیت و نقش انرژی در شکل‌دهی روابط بین‌المللی انکارناپذیر است و حیطة نفوذ آن به نوعی علاوه بر مباحث اقتصادی به حوزه‌های سیاسی، امنیتی و جغرافیای سیاسی نیز گسترش یافته است. شاید بتوان گفت پیوندهای بین‌المللی مبتنی بر انرژی از استراتژیک‌ترین و تأثیرگذارترین روابط بین کشورهاست. بنابراین کشوری که منابعی غنی از انرژی دارد می‌تواند به‌خوبی از این اهرم در شکل‌دهی روابط و پیوندهای منطقه‌ای و جهانی استفاده کند.

تعریف سوآپ

سوآپ یکی از روش‌های مبادله فرآورده‌های نفتی است و با توجه به اینکه در هزینه حمل و نقل صرفه‌جویی می‌شود به نفع هر دو طرف است. سوآپ عبارت است از واردات فرآورده در یک نقطه مرزی کشور و مصرف آن در داخل و در قبال آن صدور فرآورده با همان مشخصات از مرز خروجی دیگر.

کشوری که به بازارهای جهانی انرژی دسترسی نداشته باشد، می‌تواند از روش سوآپ یا معاوضه جهت انتقال فرآورده‌های نفتی خود به بازارهای جهانی استفاده نماید. این روش خصوصاً در منطقه خاورمیانه برای کشورهایی که به آبهای آزاد دسترسی ندارند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و رایج است.

منطقه دریای خزر از نظر جغرافیایی سرزمینی محصور در خشکی است و خطوط لوله اصلی‌ترین گزینه برای انتقال مواد نفتی به‌شمار می‌رود. تا قبل از استقلال کشورهای این حوزه، مسیرهای انتقال در اختیار حکومت مرکزی شوروی قرار داشت اما در سال‌های پس از استقلال با افزایش تولید نفت خام این کشورها و مشارکت آنها با شرکت‌های بین‌المللی مسیرهای جدیدی معرفی و احداث گردید.

ایران با دستیابی به سهم قابل‌توجهی از بازار نفت حوزه دریای خزر علاوه بر کسب منفعت اقتصادی می‌تواند در راستای ارتقاء جایگاه بین‌المللی خود و کسب منافع سیاسی و امنیتی نیز گام بردارد.

ضرورت انجام عملیات سوآپ فرآورده های نفتی در کشور

ایران از حیث دسترسی به آبهای آزاد بر چهار کشور دیگر حاشیه دریای خزر که در خشکی محصورند برتری دارد. با وجود اینکه کشورهای حاشیه دریای خزر بعد از فروپاشی شوروی سابق با دارا بودن ذخایر قابل توجهی از نفت و گاز به تولیدکننده و صادرکننده عمده این محصولات مبدل شده‌اند اما مسیر انتقال همواره از دغدغه‌های این کشورها به‌شمار می‌رفته است. از این رو در سال‌های گذشته پس از ابراز تمایل این کشورها از جمله قزاقستان و ترکمنستان و همچنین صرفه اقتصادی، تغذیه شهرهای شمالی ایران از مبادی مذکور، از سال ۱۳۷۴ با ایجاد و توسعه تأسیسات مورد نیاز در بنادر شمالی کشور سوآپ فرآورده های نفتی این کشورها از طریق ایران آغاز گردید.

مطالعات انجام شده توسط مؤسسات معتبر بین‌المللی و داخلی از افزایش تولید فرآورده های نفتی منطقه دریای خزر در دهه آتی به‌ویژه از ناحیه قزاقستان حکایت دارد. در عین حال رشد اقتصادی قابل توجه چین و هند به‌عنوان اقتصادهای نوظهور آسیا، افزایش تقاضای انرژی در بازارهای شرق آسیا را در پی داشته که این امر انتقال فرآورده های تولیدی کشورهای محصور در خشکی حاشیه دریای خزر از طریق ایران به کشورهای یاد شده را بیش از پیش حائز اهمیت می‌نماید. به دلیل گسترده‌گی جغرافیایی و آمایش سرزمینی کشورمان و با توجه به وجود اکثر شرکتهای پالایشی در مناطق مرکزی و جنوب کشور، انتقال فرآورده های نفتی به مناطق شمالی هزینه های هنگفتی در بر خواهد داشت. از سوی دیگر ایجاد خطوط لوله در مسیر فوق و نگهداری و ایمنی خطوط لوله مذکور نیز هزینه های بسیاری را به اقتصاد کشور تحمیل می‌نماید. برای موضوعاتی که بیان شد نیاز به صرف هزینه های هنگفتی است که استفاده از روش سوآپ می‌توان ضمن اجتناب از پرداخت هزینه‌های انتقال فرآورده های تولید شده از مبادی داخل کشور به مناطق شمالی، درآمدزایی قابل توجهی نیز به همراه دارد. از این رو زیرساخت‌های عملیاتی مورد نیاز در مناطق مذکور ایجاد و توسعه آن نیز در دستور کار قرار گرفته است.

مزایای سوآپ

با استفاده مناسب و به جا از فرصتهای موجود در زمینه سوآپ فرآورده و بهره‌گیری از نقاط قوت شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران، مزایای بیشماری عاید این شرکت گردیده و منافع ملی بسیاری حاصل می‌گردد که از آن جمله عبارتند از:

- کسب درآمد ارزی برای کشور از طریق دریافت هزینه جابجایی (سوآپ فی)
- صادرات فرآورده‌های مازاد بر نیاز داخل به عنوان معوض و جلوگیری از انباشت آن در مخازن شرکت
- صرفه جویی در هزینه‌های حمل و نقل فرآورده از مبادی تولید به مناطق مورد نیاز
- کاهش قابل ملاحظه سوخت مصرفی توسط ناوگان حمل
- کاهش ترافیک و خطر در جاده‌های مواصلاتی و ترانزیتی
- کاهش تردد گازکشها و استهلاک کمتر آنها بعنوان سرمایه ملی
- کاهش آلودگی هوا و مشکلات زیست محیطی و همچنین حوادث جاده‌ای
- آزاد شدن بخشی از ناوگان حمل و نقل فرآورده و امکان استفاده از آن در بخش‌های دیگر به منظور تسریع و تسهیل در امر سوخت‌رسانی
- تأمین بخشی از نیازهای کشور به فرآورده‌های نفتی در مناطق شمال، شمال شرقی و غربی کشور و سایر مناطق مورد نیاز
- اجرای سیاستهای اصل چهل و چهار، اشتغال‌زایی و فعالسازی بخش خصوصی

ساختار سازمانی اداره واردات و سوآپ فرآورده‌های نفتی

اداره واردات و سوآپ فرآورده‌های نفتی زیر نظر مدیریت صادرات و واردات فعالیت می‌نماید.

خط مشی و نقشه راه اداره واردات و سوآپ فرآورده های نفتی

اداره واردات و سوآپ فرآورده های نفتی با بهره گیری از نیروی انسانی متخصص، باتجربه، توانمند و استفاده از ظرفیت های موجود عملیاتی و فنی در مناطق غرب، شمال و شمال شرقی کشور از سال ۱۳۸۶ تاکنون از طریق انعقاد قرارداد با شرکتهای خصوصی فعال در حوزه صادرات و واردات نفت و فرآورده های نفتی، نسبت به واردات و سوآپ فرآورده های نفتی اقدام نموده است.

کشورهای همسایه شمالی ایران ذخایر قابل توجهی از نفت و گاز دارند ولی در انتقال این منابع به بازارهای مصرف با محدودیتهایی روبرو هستند. بنابراین توسعه روابط انرژی محور با کشورهای مذکور علاوه بر تأمین منافع اقتصادی، در گسترش نفوذ منطقه ای و جهانی کشورمان نیز مؤثر خواهد بود. سوآپ فرآورده های نفتی از کشورهای مذکور می تواند ضمن تأمین سوخت مصرفی مورد نیاز مناطق شمالی ایران و پرهیز از صرف هزینه های فراوان انتقال فرآورده از جنوب و مرکز به شمال کشور، درآمدزایی و اشتغال زایی در مناطق شمالی را نیز به همراه داشته باشد. بنابراین اداره واردات و سوآپ در نظر دارد با استفاده حداکثری از پتانسیل های موجود، نسبت به توسعه بیش از پیش سوآپ فرآورده های نفتی و بهره مندی از مزایای آن اقدام نماید.

۰۹۶۲۷

مرکز پاسخگویی و ارتباط با مشتریان

خیابان ایرانشهر شمالی، نبش خیابان شهید برادارن شاداب
شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی ایران. تلفن: ۸۴۱۲۹

WWW.NIOPC.IR

